

АВТОРСЬКА КОНЦЕПЦІЯ СИНТАКСИСУ У РОМАНІ MARIE NDIAYE "TROIS FEMMES PUISSANTES"

Дідух В.В.

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»

У статті висвітлено проблему синтаксичного зв'язку у романі Marie NDiaye "Trois femmes puissantes". Сфокусовано увагу на пунктуаційних особливостях речень та на авторському виборі синтаксичної структури речення у текстотворенні. З'ясовано ускладнену структуру речень як засіб емотивного наповнення. У статті наголошується на когнітивному підході, у результаті якого речення у тексті роману Marie NDiaye "Trois femmes puissantes" виявляються насправді універсальним показником завершеності авторської інтенції, оскільки здатні демонструвати насправді особливий спосіб сегментації авторської думки.

Ключові слова: синтаксичні зв'язки, авторська інтенція, емотивне наповнення, синтаксична конструкція, французька література.

Постановка проблеми. Висвітлено проблему синтаксичного зв'язку у романі Marie NDiaye "Trois femmes puissantes", сфокусовано увагу на пунктуаційних особливостях речень та на авторському виборі синтаксичної структури речення у текстотворенні, з'ясовано ускладнену структуру речень як засіб емотивного наповнення. Прийом процесу розширення обсягу речень у романі відбувається за рахунок рекурсивного додавання підрядних речень. Саме ця методика виявляється ефективною для надання медитативного характеру оповіді головного персонажу та перетворення нейтрального художнього тексту на особливу нарративну техніку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Творчість Marie NDiaye, а саме роман "Trois femmes puissantes" вирізняється особливою сегментацією і структурно-синтаксичною організацією текстового простору, що поставало предметом наукових досліджень І. Вихованець, В. Теличко, Н. Філоненко та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Головною характеристикою синтаксичної одиниці речення у цьому романі-триптиху є частий збіг речення й абзацу. Якщо розглядати твір з когнітивної точки зору, то речення у тексті роману Marie NDiaye "Trois femmes puissantes" виявляються насправді універсальним показником завершеності авторської інтенції, оскільки здатні демонструвати насправді особливий спосіб сегментації авторської думки.

Індивідуальне мовлення автора сучасного художнього тексту пов'язане з експериментальними видами лексичного та синтаксичного зв'язку. Ускладнена структура речень у романі Marie NDiaye "Trois femmes puissantes" сприяє процесу імітації особливого способу мислення, людського потоку свідомості, які характеризуються багатогранністю вражень і відчуттів, що притаманні персонажам художнього твору.

Метою статті є аналіз синтаксичної структури речення та тексту, пунктуаційних особливостей задля з'ясування авторської моделі синтаксису у романі Marie NDiaye "Trois femmes puissantes".

Виклад основного матеріалу. Антропоцентрична парадигма лінгвістичного дослідження синтаксису художнього тексту тісно пов'язана з авторським вибором засобів вираження смис-

лової структури тексту. Цей вибір зумовлений і жанром, і видом тексту виявляється у функціональному, прагматичному аналізах тексту. Різноманітні синтаксичні моделі, що зустрічаються у тексті, мають різні можливості реалізації у текстотвірному процесі і підпорядковуються мовній гіперболічній закономірності Ципфа-Бредфорда-Парето [цит за. 7, с. 127] що підтверджує універсальність і загальну значущість комбінаторного принципу. Вибір синтаксичних одиниць вважається дослідниками одним із процесів конструювання художнього тексту, тобто таким, що пов'язаний із певною людською діяльністю, якою пояснюється системний принцип мови і тексту. Авторський вибір тієї чи іншої одиниці залежить від категорії елективності, тобто від того, як ставиться автор до навколишньої дійсності. Таким чином, найбільш важливим вважається суб'єктивно-емоційне волевиявлення. Також на авторський вибір одиниць художнього тексту можуть здійснити відчутний вплив:

- подвійний ситуаційний контекст;
- ситуація текстотворення безпосередньо певного художнього тексту конкретним автором з усіма його авторськими когнітивними установками;
- контекст фабули, яка розгортається у художньому тексті [1, с. 132].

Відповідно до концепції П. Бурдьє, процес текстотворення, що є рушійною силою дотекстового вибору мовних засобів та усвідомленням автором процесу написання художнього тексту, тобто наявності інтенції, задуму, бажання натякнути для передачі потрібної ідеї своїм реципієнтам [7, с. 63]. Процедура вибору синтаксичних засобів вираження смислів пов'язана з когнітивним процесом, оскільки знаходиться у прямій залежності не тільки від емоційних та смислових завдань автора художнього тексту, а й від авторської картини світу. Глибинний смисл тексту, як і концентроване авторське індивідуальне сприйняття світу, зовсім не випадково визначаються як головний текстовий концепт. Саме він здатен підпорядковувати собі текстові концепти, що є частиною текстової концептосфери, представленої у виді ієрархічно організованої концептуальної системи – авторської картини світу.

Якщо вважати ієрархічність як засадничий принцип системності, то слід відзначити, що вибір

синтаксичних засобів здійснюється автором у відповідності до текстової концептосфери, текстової ієрархії концептів. Саме тому йдеться про синтаксичні одиниці художнього тексту, що виявляються надійним фундаментом сформованих авторської концептуальної і мовної картин світу. Авторський вибір синтаксичної одиниці є результатом співвідношення ієрархії та домінантності синтаксичних одиниць художнього тексту. Таким чином, йдеться про їх залежність від потенційного концептуально-мовного значення цієї одиниці і його розміщення у мовній картині світу письменника.

Необхідно зазначити, що авторська манера сегментації і структурування художнього прозового тексту робить можливими індивідуальний авторський синтаксис і пунктуацію. Композиція найкоротших, коротких, середніх, довгих і наддовгих речень у цілому тексті передають специфічні особливості розгортання семантичного простору тексту, а самі типи речень виконують певні «семантичні ролі» [5, с. 126]. Вважають, що «автор при створенні тексту найменше думає про вживання тих чи тих синтаксичних конструкцій, синтаксичних засобів зв'язку, граматичних форм, пунктуаційних знаків і т. п., тобто тих засобів, які виступають не тільки як знаки сполучення відрізків висловлення, а й як знаки, що сприяють членуванню тексту» [5, с. 12-17].

Впродовж детального аналізу синтаксису текстів сучасних художніх творів світової, зокрема і французької літератури, Д. Фокема визначає такі синтаксичні особливості, характерні для текстів французького сучасного прозового постмодерного тексту, як:

- 1) домінування паратаксису над гіпотаксисом;
- 2) використання математичних принципів у синтаксичній текстурі;
- 3) синтаксична неграматичність, тобто аномальність;
- 4) авторська незвичайна пунктуація [7, с. 39]

Для письменника текстотворення є оригінальною «мовною грою», а «говорити мовою – компонент діяльності, або форма життя» [2, с. 28]. Отже, саме художній прозовий текст є полем своєрідної художньої авторської гри. Впродовж його створення постають питання, що стосуються вибору та стилістичних особливостей використання синтаксичних засобів з метою відтворення максимально точної авторської інтенції, що стає джерелом додаткового прагматичного змісту.

Реалізація авторської інтенції відбувається через наявність потенціалу стилістичних властивостей синтаксичних одиниць у французькій мові. У художньому творі повинні нерозривно поєднуватись об'єктивні та суб'єктивні авторські новотворення і вміння оцінювати навколишню дійсність.

Підтвердити той факт, що лінгвокреативна діяльність людини проявляється найповніше саме у художньому тексті, можливо за допомогою можливої багаторазової інтерпретації і смислородження у творчому акті прочитання. Авторська індивідуальність максимально відчувається у художніх текстах і на рівні прояву авторської свідомості, моральноестетичних критеріїв, і на рівні літературної форми [3, с. 89].

Синтаксична організація французького художнього тексту передбачає взаємодію чотирьох кооперативних мікро- та макросинтаксичних рівнів:

1) структурно-синтаксичний (словосполучення, фраза, надфразна єдність, узгодження членів речення);

2) семантико-синтаксичний (синтаксичний повтор, паралелізм);

3) модальний (окличні, питальні, звертання);

4) синтактико-стилістичний (сегментація, парцеляція, співвідношення регістрів) [3, с. 156].

Однак у виборі синтаксичної конструкції останнім з вирішальних факторів залишається все-таки стилістичний. Стилістичні домінанти допомагають створювати особливе єдине ціле з художнього прозового тексту за допомогою синтаксичних характеристик мовних одиниць з однаковими функціональними характеристиками. У такому випадку розгляд стилістичної проекції синтаксичної одиниці речення в художньому прозовому тексті передбачає синтез результатів у трьох можливих площинах синтаксису тексту:

- 1) внутрішня структура речення;
- 2) співвідношення між реченнями;
- 3) участь речення у формуванні цілісного тексту [3, с. 226].

Marie NDiaye в процесі формування складносурядних і складнопідрядних речень, звертається до використання стилістично нейтральної коми та сполучника “et”, наприклад: “*La cuisine était la plus petite pièce et la plus malcommode de cette maison disproportionnée et cela aussi, Norah s'en souvenait, elle l'avait inscrit dans l'inépuisable colonne des griefs à l'encontre de son père, sachant bien qu'elle ne lui ferait part ni des graves ni des bénins, sachant bien qu'elle ne pourrait jamais 245 rappeler dans la réalité du face-à-face avec cet homme insondable l'audace dont elle ne manquait pas au loin pour l'accabler de reproches, et de ce fait mécontente, déçue par elle-même et plus fâchée encore contre lui de plier le genou, de n'oser rien lui dire*” [9, с. 21].

Прийом процесу розширення обсягу речень у романі відбувається за рахунок рекурсивного додавання підрядних речень. Саме ця методика виявляється ефективною для надання медитативного характеру оповіді головного персонажу та перетворення нейтрального художнього тексту на особливу наративну техніку. Роман вирізняється особливою сегментацією і структурно-синтаксичною організацією текстового простору. Головною характеристикою синтаксичної одиниці речення у цьому романі-триптиху є частий збіг речення й абзацу [6, с. 418].

Така смислова структурно-синтаксична одиниця, як надфразна єдність у тексті роману виходить за межі стилістико-композиційної одиниці абзацу. Отже, кожне речення, за невеликою кількістю винятків, є композиційно значимою одиницею і функціонує у тексті досліджуваного роману в ролі одного абзацу. Наприклад:

“*Il était simplement là, ayant quitté peut-être d'un coup d'aile la grosse branche du fl amboyant qui ombrageait de jaune la maison, pour atterrir pesamment sur le seuil de béton fi ssuré, et c'était comme si seul le hasard portait les pas de Norah vers la grille à cet instant*” [9, с. 12].

“*Odeur provenant de la fl oraison abondante, épuisée du gros fl amboyant jaune qui poussait ses branches au-dessus du toit plat de la maison et parmi les feuilles duquel nichait peut-être cet*

homme secret et présomptueux, à l'affût, songeait Norah gênée, du moindre bruit de pas s'approchant de la grille pour prendre son essor et gauchement se poser sur le seuil de sa vaste demeure aux murs de béton brut, ou provenant, cette odeur, du corps même ou des vêtements de son père, de sa peau de vieux, plissée, couleur de cendre, elle ne le savait, elle n'aurait su le dire [9, с.13].

“Cela n'a ni sens ni intérêt d'avoir pour père un homme avec lequel on ne peut littéralement pas s'entendre et dont l'affection a toujours été improbable, songeait-elle une fois de plus, calmement néanmoins, sans plus frémir maintenant de ce sentiment d'impuissance, de colère et de découragement qui la ravageait autrefois lorsque les circonstances lui faisaient cogner du front contre les irrémédiables différences d'éducation, de point de vue, de perception du monde entre cet homme aux passions froides, qui n'avait passé en France que quelques années, et elle-même qui y vivait depuis toujours et dont le coeur était ardent et vulnérable” [9, с. 22].

Поруч із численним довгими складносурядними, ускладненими багатьма підрядними, реченнями, які використовуються авторкою цього роману для представлення роздумів та описів, вона також звертається за допомогою до використання доволі простих речень, які потрібні для того, щоб передавати діалоги та репліки, наприклад:

“C'était peut-être le père de Masseck, alors. – Oh non, murmura-t-elle, Masseck est bien trop âgé pour être le fils de Mansour” [9, с. 16].

“Mais son père l'avait à peine entendue.

Il s'était assis, il suivait d'un oeil absent les gestes de Masseck.

Elle lui trouva la peau noirâtre, moins foncée qu'avant, sans éclat.

Il bâilla comme un chien, silencieux, la bouche très grande ouverte” [9, с. 20].

“Elle est partie en voyage, laissa-t-il tomber enfin.

Oh, se dit Norah avec inquiétude, il n'ose pas avouer qu'elle l'a quitté probablement” [9, с. 18].

“Et Sony? Où est Sony?”

– Pareil, dit-il dans un souffle.

– Sony est parti en voyage?

– Sony va rentrer bientôt?

– Il te le dira lui-même, murmura son père.

– Comment cela, s'il est absent?

– Masseck! cria-t-il en frappant ses mains l'une contre l'autre” [9, с. 18].

Таким чином у романі Marie NDiaye вдається успішно зберігати справжню природність повсякденного спілкування, що існує і складається між персонажами художнього твору, а також дозволяє забезпечити справжнє оформлення їхнього внутрішнього монологічного мовлення.

Висновки і пропозиції. Прийом використання пунктуації замість реплік персонажів сприяє ущільненню плину романного часу, а також вивільненню у тексті простору для фантазії читача, що обмежуються лише поданими відповідями персонажа, сконцентрованими лише на найважливішій інформації.

Якщо розглядати твір з когнітивної точки зору, то речення у тексті роману Marie NDiaye "Trois femmes puissantes" виявляються насправді універсальним показником завершеності авторської інтенції, оскільки здатні демонструвати насправді особливий спосіб сегментації авторської думки. Отже, обсяг фундаментальної синтаксичної одиниці речення, його структурні, пунктуаційні і функціональні характеристики можуть впливати значним чином на загальне синтаксичне структурування простору цілого тексту.

Список літератури:

1. Вихованець І.Р. Синтаксис словосполучення і простого речення. Київ: «Наукова думка», 1975. 189 с.
2. Дегтярьова І.О. Стилiстичний синтаксис української постмодерністської прози. Українська мова. 2009. № 3. С. 27-38.
3. Загнітко А.П. Теорія сучасного синтаксису. Донецьк: ДонНУ, 2007. 294 с.
4. Масицька І.С. Семантико-синтаксичні реченнєві відношення і синтаксичні зв'язки (на матеріалі поезій Тараса Шевченка). Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. Мовознавство. 2014. № 12. С. 30-38.
5. Сівакова В.В. Синтаксичні зв'язки і засоби вираження синтаксичних відносин у французькій мові. Київ: 2014. 172 с.
6. Філоненко Н.Г. Структурні та функціональні особливості синтаксичних одиниць роману Марі Ндьяй "Trois femmes puissantes". Studia linguistica. 2013. Вип. 7. С. 415-421.
7. Bourdieu P. Les usages sociaux de la science. Pour une sociologie clinique du champ scientifique. Paris: Éd. INRA, 1997. 63 p.
8. Fokkema D. The semantic and syntactic organisation of postmodernism. Approaching postmodernism. Amsterdam; Philadelphia, 1986. 262 p.
9. NDiaye M. Trois femmes puissantes. Paris: Gallimard, 2009. 320 p.

Дидух В.В.

Прикарпатский национальный университет имени Василия Стефаника

АВТОРСКАЯ КОНЦЕПЦИЯ СИНТАКСИСА В РОМАНЕ MARIE NDIAYE "TROIS FEMMES PUISSANTES"

Аннотация

В статье анализируется проблема синтаксического конструирования в романе Marie NDiaye "Trois femmes puissantes". Внимание фокусируется на особенностях пунктуации и на авторском подходе к синтаксической структуре предложений. Рассматривается усложнение структуры предложений как прием эмотивного наполнения. В статье предлагается когнитивный подход, в результате которого предложения в тексте романа предстают универсальным орудием авторской интенции, поскольку демонстрируют особенности сегментации авторской мысли.

Ключевые слова: синтаксическая структура, авторская интенция, эмотивное наполнение, синтаксическая конструкция, французская литература.

Didukh V.V.

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

AUTHORIAL CONCEPTION OF SYNTAX IN THE NOVEL OF MARIE NDIAYE "TROIS FEMMES PUISSANTES"

Summary

The article deals with the problem of syntactic connection in the novel Marie NDiaye "Trois femmes puissantes". The focus is on the punctuality of sentences and on author's choice of the syntactic structure of the sentence in the text creation. The complicated structure of the sentences as a means of emotional filling is revealed. The article emphasizes the cognitive approach, in which the sentences in the text of Marie NDiaye's novel "Trois femmes puissantes" is universal indicator of the completeness of the author's intention, as they are capable of demonstrating a special way of segmentation of the author's thought.

Keywords: syntactic relations, author's intention, emotional filling, syntactic construction, French literature.